

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[**Affiliated to Saurashtra University & NCERT**]

CC-2

પ્રશ્ન બેન્ક

એકમ - 1

- (1) પ્રાચીન ભારતીય શિક્ષણ પ્રથાની મુખ્ય વિશેષતાઓ જણાવો. વર્તમાન ભારતની શિક્ષણપ્રથામાં તેનાં ક્યાં તત્ત્વો સમાવિષ્ટ કરી શકાય તેમ તમને લાગે છે !
- (2) પ્રાચીન ભારતીય શિક્ષણપ્રથાની મુખ્ય મર્યાદાઓ જણાવો. આધુનિક ભારતીય શિક્ષણમાં આ મર્યાદાઓ કેટલે અંશે ઉપયોગી કહી શકાય ?
- (3) પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણના ઉદ્દેશો અને આદર્શો ક્યા હતા?
- (4) "કહેવાય છે કે પ્રાચીન ભારતમાં શિક્ષણ એ ધર્મની સહચરી હતું." આપ આ વિચારો સાથે કેટલે અંશે સહમત છો?
- (5) સ્વતંત્ર ભારત અને પ્રાચીન ભારતના શૈક્ષણિક ઉદ્દેશો કેવી રીતે જુદા પડે છે?
- (6) ટૂંક નોંધ લખો:
 - (i) પ્રાચીન ભારતીય શિક્ષણ પ્રણાલીમાં ગુરુનું સ્થાન
 - (ii) ઉપનયન અને સમાવર્તન વિધિઓ.
 - (iii) શિક્ષણની પદ્ધતિઓ
 - (iv) શૈક્ષણિક સંસ્થાઓ
- (1) ચરણ (2) પરિષદ (3) સંમેલન (4) ગુરુકુળ

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[**Affiliated to Saurashtra University & NCERT**]

(7) ગુરુકુળની વિશિષ્ટતાઓ

- 1) બ્રાહ્મણીય અને બૌદ્ધ શિક્ષણની કેટલીક મુખ્ય વિશેષતાઓ જણાવો. તમારા મતે કઈ વિશેષતાઓ સમયની પરીક્ષામાં સાચી સાબિત થઈ છે ?
- 2) 'બૌદ્ધ શિક્ષણ અનેક મહત્વપૂર્ણ બાબતોમાં બ્રાહ્મણીય શિક્ષણથી અલગ છે': સ્પષ્ટ કરો.
- 3) બૌદ્ધ શિક્ષણની વ્યવસ્થા અને મુખ્ય વિશેષતાઓનું વર્ણન કરો.
- 4) બૌદ્ધકાલીન શિક્ષણ વ્યવસ્થા બ્રાહ્મણીય શિક્ષણ વ્યવસ્થા કરતાં કેટલે અંશે ભિન્ન છે?
- 5) બૌદ્ધકાલીન શિક્ષણની મર્યાદાઓ જણાવો.
- 6) બૌદ્ધકાલીન શિક્ષણની કઈ બાબતો પ્રવર્તમાન ભારતીય શિક્ષણમાં આપણે અપનાવવા જેવી લાગે છે?
- 7) બૌદ્ધકાલીન શિક્ષણપ્રણાલીનું મૂલ્યાંકન કરો.

1.2 :- માધ્યમિક શિક્ષક પ્રશિક્ષણની ઐતિહાસિક પાશ્ર્ચાઝ્ જણાવો.

Ø 1947 પછી વિવિધ શિક્ષણ પંચોએ શિક્ષક પ્રશિક્ષણ અંગે કરેલી ભલામણો જણાવો.

- 1) શિક્ષક પ્રશિક્ષણના હેતુઓની ચર્ચા કરો.
- 2) શિક્ષક પ્રશિક્ષણની અગત્ય જણાવો.

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

- 3) શિક્ષક પ્રશિક્ષણના કાર્યક્રમોની મર્યાદાઓ અને ઉપયોગ જણાવો.
- 4) સેવાકાલીન તાલીમનો અર્થ આપી તેના હેતુઓ જણાવો.
- 5) સેવાકાલીન તાલીમનું મહત્વ સ્પષ્ટ કરો.
- 6) ટૂંકનોંધ લખો. :
 - I. સેવાકાલીન તાલીમના કાર્યક્રમો.
 - II. સેવાકાલીન તાલીમની સંસ્થાઓ.
 - III. સેવાકાલીન તાલીમની સમસ્યાઓ.
 - IV. સેવાકાલીન તાલીમ કાર્યક્રમો માટે અસરકારક ઉપાયો.

એકમ - 2

- 1) રાધાકૃષ્ણન આયોગે યુનિવર્સિટી શિક્ષણ સંબંધી કઈ કઈ ભલામણો કરી છે?
- 2) 'ભારતીય શિક્ષણ વિદ્યાલયો અનેક પ્રશંસનીય વિશેષતાઓ ધરાવતા છતાં શિક્ષણની રાષ્ટ્રીય પ્રણાલીની આવશ્યકતાઓ પૂર્ણ કરી શકતું નથી'. આ વિધાનની આલોચના કરો.
- 3) રાધાકૃષ્ણન કમિશને ગ્રામીણ વિદ્યાપીઠોની જે સંકલ્પના રજૂ કરી છે તેનો ખ્યાલ આપો.
- 4) શિક્ષણના માધ્યમ અંગેના રાધાકૃષ્ણન કમિશનના વિચારો જણાવો.
- 5) જો અમને માત્ર એક જ સુધારો સૂચવવાનું કહેવામાં આવ્યું હોત તો અમે પરીક્ષાઓ સંબંધી સુધારાઓ સૂચવ્યા હોત.' આ વિધાનના સંદર્ભમાં પરીક્ષા પદ્ધતિના દોષો જણાવો,

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

- 1) કોઠારી પંચે સૂચવેલી નવી તરેહનું સ્પષ્ટ ચિત્ર આપી નવી તરેહના વિવિધ તબક્કાના હેતુઓ દર્શાવો. આ હેતુને પરિપૂર્ણ કરવા માટે નવી તરેહ કેટલે અંશે ઉપયોગી થઈ શકે તે અંગેના આપના મંતવ્યો દર્શાવો.
- 2) નવી તરેહના અમલીકરણથી ઉદ્ભવેલી સમસ્યાઓ જણાવી તેના ઉકેલ માટેના ઉપાયો દર્શાવો.
- 3) ભારતીય શિક્ષણ પંચે માધ્યમિક શિક્ષણનું કયું માળખું સૂચવ્યું છે ?
- 4) ભારતીય શિક્ષણપંચ - 1964-66ની ભલામણોનો અમલ કરી શકાય તેમ નથી. આ વિધાન સાથે તમે સંમત છે ? કેમ ?
- 5) કોઠારી પંચે શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ વિષયક ભલામણોનો ટૂંકમાં સાર લખો. શૈક્ષણિક સ્તર સુધારવામાં તે કેટલે અંશે મદદરૂપ બનશે?
- 6) કોઠારી પંચે શિક્ષકોનો દરજ્જો સુધારવા માટે કયાં કયાં સૂચનો કર્યા છે ?
- 7) કોઠારી પંચે વિશ્વવિદ્યાલય શિક્ષણમાં સુધારો કરવા માટે શાં સૂચનો કર્યા છે?
- 8) ટૂંક નોંધ લખો :
 - (i) ત્રિ-ભાષા સૂત્ર
 - (ii) સ્ત્રી શિક્ષણમાં સુધારો
 - (iii) ઇશ્વરભાઈ સમિતિની યાચીરૂપ ભલામણો
- 9) શિક્ષણમાં સમાન તક એટલે શું ? શિક્ષણમાં સમાન તકો માટે કોઠારી પંચની ભલામણો જણાવો.
- 10) શિક્ષણની નવી તરાહ અને જૂની તરાહની તુલના કરો.

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

11) 'ત્રિભાષા સૂત્ર' અંગે કોઠારી કિંમશનની ભલામણો જણાવી તેના પ્રત્યાઘાતો જણાવી ઉકેલ જણાવો

(1) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ - 1986 ની ઐતિહાસિક ભૂમિકા આપો.

(2) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિની સંકલ્પના શી છે ? એમાં નિહિત થયેલા લક્ષ્યાંકો જણાવો.

(3) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિની વિશિષ્ટ બાબતો કઈ છે ? (4) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ હેઠળ નવોદય વિદ્યાલયોની સંકલ્પના શી છે ?

(5) આધુનિક વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી ના થયેલો વિકાસના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ - 1986 ના સંદર્ભમાં સમજાવો.

(6) માધ્યમિક શિક્ષણને ગુણવત્તાયુક્ત બનાવવામાં રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ - 1986 કઈ રીતે મહત્ત્વનું પ્રદાન કરે છે તે સ્પષ્ટ કરો.

(7) સતત સર્વાંગી મૂલ્યાંકન એટલે શું ? માધ્યમિક કક્ષાએ તેની શી આવશ્યકતા છે ?

(8) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ હેઠળ સૂચવાયેલા અધ્યેતા કેન્દ્રી શિક્ષણને સફળ બનાવવા શિક્ષક તરીકે તમે શા ઉપાયો સૂચવો છો?

(9) રાષ્ટ્રીય અભ્યાસક્રમના પાયાનાં લક્ષણો જણાવો.

(10) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ - 1986 ની શિક્ષણના વિવિધ તબક્કે શી આવશ્યકતા છે તે સમજાવો.

(11) ટૂંક નોંધ લખો :

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

(i) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણનીતિ - 1986 હેઠળ સૂચવાયેલાં હાર્દરૂપ તત્ત્વો

(ii) ઓપરેશન બ્લોકબોર્ડ

(1) રામમૂર્તિ સમિતિની દૃષ્ટિએ સાંપ્રત શિક્ષક-પ્રશિક્ષણ તાલીમમાં કઈ ક્ષતિઓ
(2) સાર્વત્રિક પ્રાથમિક શિક્ષણ ધ્યેય હાંસલ કરવા માટે રામમૂર્તિ સમિતિની ભલામણો નોંધો.

(3) તાલીમી શિક્ષકો તૈયાર કરવા માટે ઇન્ટર્નશીપ મોડેલ સમજાવો.

(4) "જિલ્લા શિક્ષણ અને તાલીમ ભવન સાર્વત્રિક પ્રાથમિક શિક્ષણ અને તેની ગુણવત્તા માટેનું ચાલકબળ અને પ્રેરણાસ્ત્રોત છે". સમજાવો.

(5) શિક્ષક તાલીમ અંગે કેન્દ્ર પુરસ્કૃત યોજનાની સમીક્ષા કરો.

1) શિક્ષક માટે શૈક્ષણિક આંકડાશાસ્ત્રની ઉપયોગિતા જણાવો.

2) નીચેના પદોની સમજૂતી આપો.

(i) ચલ

(ii) અવર્ગીકૃત પ્રાપ્તાંકો

(iii) વર્ગીકૃત પ્રાપ્તાંક

(iv) આવૃત્તિ વિતરણ

(vi) ઉર્ધ્વસીમા

(vii) અધઃસીમા

(viii) મધ્યકિંમત

(ix) વર્ગલંબાઈ

(v) સીમા બિંદુઓ

(x) સંચયી આવૃત્તિ

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

3) મધ્યવર્તી સ્થિતિમાનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરો.

4) વ્યાખ્યા આપો :

1.મધ્યક, મધ્યસ્થ, બહુલક, પ્રમાણિત વિચલ

2.કાયો બહુલક એટલે શું ?

3.સાયો બહુલક એટલે શું ?

4.પ્રસારમાનની સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરો.

5) વિદ્યાર્થીઓના 50 ગુણમાંથી મળેલ પ્રાપ્તિાંકો નીચે મુજબ છે. તે પરથી યોગ્ય વર્ગલંબાઈવાળું આવૃત્તિ વિતરણ રચો.

32	24	29	18	22	24	16	37	21	20
18	24	22	33	25	30	19	40	23	21
35	20	17	42	24	27	34	19	38	23

એકમ - 3

- 1) શિક્ષણનો હક્ક અધિનિયમ એટલે શું તે જણાવી તેની જરૂરિયાત શું છે. તેની માહિતી આપો. આ ઉપરાંત ભારતના બંધારણમાં તેની જોગવાઈ જણાવો.
- 2) 2. સૌને શિક્ષણનો હક્ક અધિનિયમ વિશે માહિતી આપી, સૌને માટે શિક્ષણ અધિનિયમ અમલીકરણ વિશે સ્પષ્ટીકરણ આપો.

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

- 3) આર ટી એ નું પૂરું નામ જણાવો અને તે પાર્લામેન્ટમાં ક્યારે પસાર થાય
- 4) રાઇટ ટુ એજ્યુકેશન એક્ટ પાર્લામેન્ટ માં ક્યારે પસાર કર્યો, પ્રસિદ્ધ ક્યારે થયો અને અમલી ક્યારથી બન્યો.
- 5) સૌ ને શિક્ષણ નો હક અધિનિયમ એટલે શું ટૂંકમાં સમજાવો.
- 6) સૌને શિક્ષણ નો હક અધિનિયમ પ્રકરણ બે માં શું દર્શાવેલ છે.
- 7) સૌને શિક્ષણ નો અધિનિયમ પ્રકરણ 3 માં કઈ કઈ બાબતો સમાવિષ્ટ છે
- 8) કલમ 21 અને કલમ 23 વિશે માહિતી આપો.
- 9) કલમ 24 મુજબ શિક્ષકની ફરજો જણાવો.
- 10) સૌના માટે શિક્ષણ અધિનિયમના અમલીકરણ બાદ કેવા પ્રકારનાં નિયંત્રણો આવ્યા છે?
- 11) માહિતી અધિકાર કાયદાના ઉદ્ભવ વિશે માહિતી આપી તેની જરૂરિયાત વિશે સમજૂતી આપો.
- 12) ભારતમાં માહિતી અધિકાર નિયમ ની જરૂરિયાત જણાવો.
- 13) માહિતી અધિકાર નિયમ ની જોગવાઈ વિશે ટૂંકમાં સમજૂતી આપો.
- 14) સરકાર કે સંસ્થા માહિતી આપવાનો ઇનકાર ક્યારે કરી શકે?
- 15) માહિતી અધિકાર હેઠળ માહિતી ન આપવા માટે શું કાયદાકીય જોગવાઈ છે?
- 16) માહિતી અધિકાર કાયદા થી શું લાભ થશે શિક્ષણ માં કયા કયા લાભ થશે?
- 17) ભારતીય શિક્ષણની તબક્કાવાર માહિતી આપો.
- 18) આરએસએસ નો પ્રારંભ ક્યારે થયો અને તેનો હેતુ શું છે?

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

- 19) આર.એમ.એસ.એ માં સમાવેશ ભૌતિક સુવિધા વિશે જણાવો.
- 20) આર.એમ.એસ.એ માં સમાવિષ્ટ ગુણવત્તા સુધારણા વિશે ની માહિતી આપો.
- 21) સમાનતા માટે ના શિક્ષણ માં સમાવિષ્ટ બાબતો જણાવો
- 22) એન.આર.જી એટલે શું તેનું કાર્ય જણાવો.
- 23) ખુલ્લી વિદ્યાપીઠ ઓપન યુનિવર્સિટી નો અર્થ અને સંકલ્પના સ્પષ્ટ કરો.
- 24) ટૂંકનોંધ લખો ઓપન યુનિવર્સિટી નો ઉદભવ અને વિકાસ.
- 25) ઓપન યુનિવર્સિટીની શૈક્ષણિક સમસ્યાઓ જણાવો
- 26) ઓપન યુનિવર્સિટીની સમસ્યાઓ હલ કરવા અંગેના સૂચનો જણાવો.
- 27) ઓપન યુનિવર્સિટી દૂરવર્તી શિક્ષણ નો એક અભિગમ છે સમજાવો.
- 28) ખુલ્લી વિદ્યાપીઠ એટલે શું ભારતમાં દૂરવર્તી શિક્ષણ ની શરૂઆત ક્યારે થઈ?
- 29) ભારતમાં સૌપ્રથમ યુનિવર્સિટી ક્યારે અને ક્યાં સ્થાપવામાં આવી.
- 30) ઇઝ્નુ અભ્યાસક્રમના માધ્યમ અંગે સ્પષ્ટતા કરો
- 31) મધ્યાન ભોજન યોજના વિશે માહિતી આપો.
- 32) મધ્યાન ભોજન યોજના ના હેતુઓ જણાવો.
- 33) અક્ષયપાત્ર યોજના એટલે શું?
- 34) મધ્યાન ભોજન યોજનાના સંચાલકે કેવા પત્રકોમાં નોંધ રાખવાની હોય છે?
- 35) મધ્યાન ભોજન યોજનાના લાભો જણાવો

એકમ - ૪

Shree Haribhai Narbhashankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]

- 1) પ્રજ્ઞા અભિગમ ની શરૂઆત ગુજરાતમાં ક્યારથી થઈ અને તેનો હેતુ શું હતો?
- 2) પ્રજ્ઞા અભિગમ વિશે માહિતી આપો.
- 3) પ્રજ્ઞા અભિગમ માં જૂથોની રચના ક્યારે કરવામાં આવે છે તેના નામ આપો.
- 4) વિકલાંગ બાળકો વ્યાખ્યા આપો.
- 5) વિકલાંગ માટેની વિશિષ્ટ શાળા વિશે માહિતી આપો.
- 6) વિકલાંગ માટે સંકલિત શિક્ષણ યોજના એટલે શું માહિતી આપો
- 7) સંકલિત શિક્ષણ યોજના માટેના શિક્ષકોની લાયકાત જણાવો.
- 8) વિશિષ્ટ શિક્ષક વિશે માહિતી આપો
- 9) વિશે માહિતી આપો
- 10) કસ્તુરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલય યોજના એટલે શું?
- 11) કસ્તુરબા ગાંધી બાલિકા વિદ્યાલય કેવી સ્થિતિમાં મંજૂર કરવામાં આવે છે?
- 12) કસ્તુરબા ગાંધી કન્યા વિદ્યાલયમાં મોડેલ વિશે માહિતી આપો.
- 13) બાલા વિશે માહિતી આપો
- 14) બાલા વિચારકોના દ્વારા વિકસાવામાં આવ્યો
- 15) ગુજરાતમાં બાલા ની સ્થિતિ જણાવો
- 16) એસ એમ સી એટલે શું તેની સ્થાપના અંગે માહિતી આપો
- 17) એસ.એમ.સી.ના સભ્યો વિશે માહિતી આપો
- 18) એસ ડી પી એટલે શું તેના કાર્યો જણાવો

Shree Haribhai Narbheshankar Shukla

B.ed. College-Rajkot

[Affiliated to Saurashtra University & NCERT]